

ผลกระทบของการดำเนินงานองค์กรการเงินฐานราก

ต่อภาคครัวเรือนยากจนไทย*

THE IMPACT OF MICROFINANCE INSTITUTIONS ON THAI POVERTY HOUSEHOLDS

วิไลลักษณ์ สร้อยศิริ

Wilailaksana Soykeeree

รัชพันธุ์ เชยจิตร

Ratchapan Choiejit

พลรัตน์ โคตรจรัส

Polpat Kotrajaras

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: wilailaksana.soykeeree@sg.swu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากที่มีต่อระดับรายได้และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนยากจนไทย ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ข้อมูลทุติยภูมิจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติจำนวน 26,107 ครัวเรือนจากจำนวนครัวเรือนไทยทั่วประเทศ ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2558 - 2562 โดยใช้แบบจำลองข้อมูลระยะยาว Fixed-effects ในการประมาณค่า ผลการศึกษาพบว่า 1) การเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากทำให้ระดับรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนยากจนน้อยกว่าครัวเรือนที่ไม่เป็นสมาชิกองค์กรการเงินฐานรากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 2) ครัวเรือนยากจนไทยในระดับต่ำสุดมากถึงร้อยละ 66.30 ที่ไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากและไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินขององค์กรการเงินฐานราก ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายคือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมถึงกลุ่มองค์กรการเงินฐานรากเอกชนควรมุ่งเน้นการช่วยเหลือกันแบบใกล้ชิดจากการเป็นสมาชิกในชุมชนเดียวกัน ไม่กีดกันสมาชิกโดยเฉพาะกลุ่มคนจนระดับล่างสุด เน้นติดตามการใช้เงินกู้ให้ถูกวัตถุประสงค์ เช่น ใช้พัฒนาตนเอง ปรับปรุงกิจการ และส่งเสริมการศึกษาให้กับบุตรหลาน รัฐบาลควรปรับเปลี่ยนนโยบายการดำเนินงานองค์กรการเงินฐานรากในหลายหน่วยงาน

* Received 29 June 2022; Revised 24 August 2022; Accepted 28 August 2022

มาเป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานเพื่อลดความซ้ำซ้อน เปลี่ยนผ่านองค์กรที่มีความซ้ำซ้อนกันหรือไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่สะสมไว้ได้ไปสู่องค์กรใหม่ที่ได้รับสมาชิกตรงเป้าหมายมากขึ้น เข้าถึงแหล่งทุนได้ง่ายขึ้น มีระบบเทคโนโลยีที่ได้มาตรฐาน รวมถึงกระจายกลุ่มเป้าหมายคนจนไม่ให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อนกันในกลุ่มคนกลุ่มเดิม

คำสำคัญ: องค์กรการเงินฐานราก, ระดับรายได้ของครัวเรือน, ระดับรายจ่ายของครัวเรือน, ครัวเรือนยากจน

Abstract

The objective of this research article was to determine the impacts of microfinance institutions (MFIs) on Thai poverty household welfare in terms of income and expenditure. This study used secondary data from the Household Socio-Economics Survey (SES) of the National Statistical Office of 26,107 households from all Thai households across the country between 2015-2019. The fixed-effects model is used to estimate the effect in this article. The results found that 1) there is the statistically-significant negative effects of the member of microfinance institutions on poverty household income and poverty household expenditure when compare with a non-member at 0.01 significance level 2) 66.30 percent of Thai poverty households are not members of MFIs and cannot access financial services of MFIs. The policy recommendation are all of the agencies that supervise the operations of MFIs such as the Department of Community Development, Ministry of interior; the Department of Cooperative Promotion, Ministry of Agriculture and Cooperatives, including private financial institutions should focus on helping each other in a close contact from being members in the same community, should not exclude any members of the community especially the lowest-lower poor households. All members help each other to monitor use of the loan in the right purpose such as self-improvement, business improvement and promoting education for their children. The government should be integrated between all of the agencies and reduce redundancy. Distribute the target group to the poor, not let the burden of working overlap in the same group of people, and transitioning from organization that is redundant or unable to address accumulated problems into a new organization that is ready to accept more targeted members, easier access to funding, standardize technology to support the microfinance institution operations, and

distributing the target group of the poverty households that not duplicated in the same group of people.

Keywords: Microfinance Institutions, Household Income, Household Expenditure, Poverty Households

บทนำ

การขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนของครัวเรือนยากจน เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้คนจนไม่ได้รับโอกาสในการเริ่มต้นกิจการ ปรับปรุงกิจการ และขาดสภาพคล่องหมุนเวียนภายในครัวเรือน ส่งผลให้คนจนซึ่งมีหลักทรัพย์ไม่เพียงพอในการค้ำประกันการกู้ยืมเหล่านี้ กลายเป็นคนยากจนซ้ำซากที่ไม่สามารถหลุดพ้นจากวงเวียนของกับดักความยากไร้ได้ (Deprivation trap) แต่จากความสำเร็จในการดำเนินงานธนาคารคนจนกรามีน (Grameen bank) ของ Muhammad Yunus ที่สามารถบรรเทาปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของคนยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้หลักการค้ำประกันที่เกิดจากความซื่อสัตย์ ผสมกับแรงกดดันภายในกลุ่มสตรีชนบทยากจนในบังกลาเทศ เพื่อรับผิดชอบร่วมกันในการยืมและคืนเงินกู้ (Joint liability group) กลับมีอัตราการชำระหนี้คืนสูงถึงร้อยละ 98.28 ของยอดสินเชื่อทั้งหมด และในปัจจุบันมีสมาชิกมากถึง 130 ล้านคน โดยมียอดการเติบโตโดยเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 15 ในปี 2020 (Remer, L. & Kattilakoski, H., 2021) หลังจากนั้นรัฐบาลทั่วโลกจึงได้นำนโยบายองค์การการเงินฐานรากตามแนวทางของ Yunus มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการเข้าถึงแหล่งทุนของคนยากจนเพิ่มขึ้นจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตามผลการศึกษาล้วนพบว่ามีข้อจำกัดของนโยบายสินเชื่อระดับฐานรากที่สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ในระดับส่วนตัว ครอบครัว และชุมชนให้ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งทางด้านรายได้ ค่าจ้าง การบริโภค การรักษาสุขภาพ ภาวะโภชนาการ การศึกษาของบุตรหลาน การซ่อมแซมที่อยู่อาศัย หรือการขยายสินทรัพย์ของธุรกิจ (Ali, S. I. et al., 2015); (Littlefield, E. et al., 2003); (Mazumder, M. S. U. & Lu, W., 2015) แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีการศึกษาบางส่วนที่ให้ผลขัดแย้งกัน เช่น Morduch, J. และ Park, A. & Ren, C. ที่พบว่า เงินกู้ขนาดเล็กจากองค์กรการเงินฐานรากไม่สามารถเพิ่มรายได้เฉลี่ยหรือการบริโภคของครัวเรือนยากจน เพียงแต่ช่วยเพิ่มอำนาจในการตัดสินใจของผู้หญิงได้ดีขึ้นเท่านั้น ถึงแม้รัฐจะอุดหนุนเงินลงไปเท่าไร ก็มักจะประสบกับความล้มเหลวในการบรรเทาปัญหาความยากจนอยู่เสมอ (Morduch, J., 1998); (Park, A. & Ren, C., 2001)

ก่อนหน้าปี 2562 ประเทศไทยมีการดำเนินการองค์กรการเงินฐานราก 3 ประเภท (พรพจน์ เรืองแสงทองกุล, 2563) ประกอบด้วย 1) องค์กรนอกระบบหรือกลุ่มพึ่งตนเอง (Self-employed group) เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ดำเนินกิจกรรมทางการเงิน สถานะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ไม่มีกฎหมายจัดตั้งเป็นการเฉพาะ ไม่มีหน่วยงานกำกับดูแลเป็นเพียง

การดูแลตรวจสอบกันเองภายในองค์กร เช่น กลุ่มสัจจะ กลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น 2) องค์กรกึ่งทางการ (Semi-formal sector) เป็นองค์กรทางการเงินที่มีวัตถุประสงค์หลักคือการออมและเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในชุมชน รัฐอาจสนับสนุนงบประมาณเริ่มต้นในการจัดตั้งและให้งบประมาณเพื่อช่วยเหลือเพิ่มเติมเป็นระยะ ๆ มีสถานะเป็นหรือไม่เป็นนิติบุคคล มีการกำกับดูแลและการพัฒนาการดำเนินงานด้านต่าง ๆ โดยหน่วยงานรัฐหรือองค์กรภายใต้กำกับรัฐตามขอบเขตกฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งจะเข้มข้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของหน่วยงานกำกับดูแลและการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมาย เช่น กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการผลิต สหกรณ์ สถานธนาภิบาล เป็นต้น 3) องค์กรทางการ (Formal sector) เป็นสถาบันการเงินตามนิยามในพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ที่มีการกำกับดูแลและตรวจสอบโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มงวด เช่น ธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ เป็นต้น ซึ่งการติดตามผลการดำเนินงานขององค์กรการเงินฐานรากข้างต้น พบว่า กลุ่มที่มีปัญหาสะสมในการติดตามผลการดำเนินงานเป็นจำนวนมาก คือองค์กรนอกระบบและองค์กรกึ่งทางการที่มีสถานะไม่เป็นนิติบุคคล เมื่อเดือนสิงหาคม 2562 จึงได้เกิดพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 ที่ต้องการยกระดับการดำเนินงานขององค์กรการเงินฐานรากที่มีฐานะไม่เป็นนิติบุคคล (ไม่รวมถึงกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

การศึกษาผลการดำเนินงานองค์กรการเงินฐานรากอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พบว่า การเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากช่วยให้ครัวเรือนยากจนมีสินทรัพย์เพิ่มขึ้น มีเงินเพียงพอสำหรับการบริโภคและการประกอบอาชีพ ค่าจ้างของคนไทยเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน (Kaboski, J. P. & Townsend, R. M., 2012); (Li, X. et al., 2011) ส่งผลให้สัดส่วนครัวเรือนยากจนของไทยลดลงจากร้อยละ 29.31 ในปี พ.ศ. 2545 เหลือเพียงร้อยละ 6.34 ในปี พ.ศ. 2560 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงความซับซ้อนของภารกิจในแต่ละองค์กรการเงินฐานรากและภาระเงินงบประมาณทั้งหมดที่ภาครัฐต้องใช้จ่ายในระยะยาว พบว่า องค์กรการเงินฐานรากเหล่านี้เน้นให้บริการสินเชื่อเพื่อความมั่นคงทางการเงินเพียงระยะสั้น ผู้กู้ไม่สามารถใช้เงินกู้ในการยกฐานะตัวเอง ที่สำคัญคืออัตราดอกเบี้ยจากการกู้ยืมองค์กรเหล่านี้สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยกู้ยืมของสถาบันการเงินในระบบ โดยไม่ใช่เหตุผลของการแสวงหากำไรหรือการป้องกันความเสี่ยงจากการไม่คืนเงินกู้ (Guo, L. & Jo, H., 2017) ความยากจนที่ลดลงจึงเป็นเพียงผลจากอุดหนุนทางการเงินของภาครัฐในฐานะที่เป็นเครื่องมือทางการเมืองเป็นหลัก ไม่ได้เกิดจากการสะสมทุนหรือการเติบโตของเทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของผู้ผลิตอย่างแท้จริง

การศึกษาที่กล่าวข้างต้นเป็นการศึกษาผลกระทบของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากที่มีต่อชุมชนหรือประชากรทั้งหมด หรือเน้นไปศึกษาผลกระทบของ

สมาชิกองค์กรการเงินฐานรากที่เป็นเพศหญิง มีเพียงส่วนน้อยที่ทำการศึกษโดยจำแนกตามกลุ่มฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากที่มีต่อระดับรายได้และรายจ่ายของภาคครัวเรือนยากจนไทย โดยเน้นศึกษาที่กลุ่มครัวเรือนยากจนในระดับต่ำสุดเพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่สามารถนำไปสู่การวางแผนเชิงนโยบายเกี่ยวกับองค์กรการเงินฐานรากที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากที่มีต่อระดับรายได้และรายจ่ายของภาคครัวเรือนยากจนไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งเน้นการศึกษาผลกระทบของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากต่อระดับรายได้และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนยากจนไทย โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิระยะยาว (Longitudinal data) จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนทั่วประเทศ จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ จำนวน 26,107 ครัวเรือนจากจำนวนครัวเรือนไทยทั่วประเทศ ระหว่างปี 2558 - 2562 ด้วยแบบจำลอง Fixed-effects ในการประมาณการผลกระทบของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานราก ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ทำการตรวจสอบข้อมูลและสหสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล

2. ทดสอบความเหมาะสมในการประมาณการแบบจำลอง ด้วยวิธี Fixed-effects และ Random-effects โดยการทดสอบ Hausman's specification test

แบบจำลอง ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา และขั้นตอนการศึกษา

องค์กรการเงินฐานรากเป็นองค์กรที่มีวัตถุประสงค์เริ่มต้นคล้ายคลึงกันคือเน้นให้สมาชิกเกิดการออม และเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงบริการทางการเงินให้กับครัวเรือนยากจนซึ่งมักไม่มีหลักทรัพย์ในการค้ำประกันเงินกู้จากสถาบันการเงินได้ นอกจากนั้นยังนำดอกผลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาสมาชิก ครัวเรือนของสมาชิกในชุมชน และพัฒนาชุมชน ดังนั้น เป้าหมายที่สำคัญของการดำเนินงานองค์กรการเงินฐานรากคือทำให้ระดับฐานะความเป็นอยู่ของครัวเรือนดีขึ้น โดยการนำสินเชื่อที่ได้รับไปทำการปรับปรุงธุรกิจ ใช้ในการศึกษาต่อให้กับบุตรหลาน หรือใช้ในการพัฒนาตนเอง ดังนั้นผลที่ได้รับคือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกต้องมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นหรือส่งผลกระทบทางบวกต่อระดับรายได้ และการใช้จ่ายของครัวเรือนควรจะอยู่ในระดับที่เพิ่มสูงขึ้นหรือส่งผลกระทบทางบวกต่อระดับรายจ่าย การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบจำลองที่ใช้ในการวัดผลกระทบต่อระดับรายได้และรายจ่ายของครัวเรือน โดยเน้นศึกษาจากครัวเรือนยากจนที่อยู่ในระดับล่างสุดของประเทศ คือกลุ่มที่มีรายได้ต่อหัวต่อเดือนต่ำกว่าระดับ

เปอร์เซ็นต์ที่ 20 โดยผู้วิจัยเลือกใช้แบบจำลอง fixed-effects ในการวิเคราะห์ผลกระทบของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากต่อรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนยากจนไทย โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ระหว่างปี 2558 - 2562 เนื่องจากในปี 2557 รัฐได้เพิ่มทุนอุดหนุนการดำเนินงานองค์กรการเงินฐานรากหลายโครงการและ 2562 เป็นปีสุดท้ายก่อนที่จะเกิดผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 สำหรับขั้นตอนการศึกษาประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ 1) ทำการตรวจสอบข้อมูลและสหสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล และ 2) ทำการทดสอบผลของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรการเงินฐานรากที่มีต่อรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนยากจนไทยด้วยวิธี Fixed-effects และ Random-effects และทดสอบความเหมาะสมด้วย Hausman's specification test

แบบจำลอง Fixed-effects และ Random-effects ที่ใช้มีลักษณะเป็นสมการจำนวนตัวอย่างเท่ากับ n ตัวอย่าง ในระยะเวลา t ปี ซึ่งมีลักษณะตัวแปรที่ไม่สามารถวัดได้ (unobserved variable)

$$v_{it} = X_{it}\beta + \gamma_i + \varepsilon_{it}; t = 1, \dots, T; i = 1, \dots, N$$

โดยที่

v_{it} คือ ตัวแปรตามของครัวที่ i เวลาที่ t

X_{it} คือ ตัวแปรอิสระ i ณ เวลาที่ t โดยที่ $i = 1, \dots, N$

γ_i คือ ลักษณะที่ไม่สามารถวัดได้

ε_{it} คือ ค่าความคลาดเคลื่อนที่ i เวลาที่ t

ในแบบจำลองสำหรับการประมาณสมการข้อมูลระยะยาว มักจะปรากฏค่าตัวแปรที่ไม่สามารถวัดหรือสังเกตได้ (Unobserved data) โดยในแบบจำลอง Fixed-effects ค่าตัวแปรนี้จะมีลักษณะเฉพาะตัวที่คงที่ภายในหน่วยสำรวจ แต่ก็เปลี่ยนไประหว่างหน่วยสำรวจ (Individual effect) แต่ไม่แปรผันไปตามเวลา (time-invariant) แต่จะมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระ เช่น ลักษณะเฉพาะของครัวเรือน ลักษณะเฉพาะของพื้นที่ เป็นต้น เมื่อนำค่าตัวแปรเหล่านี้มาลบกับค่าเฉลี่ยของตัวแปรนั้น ๆ (Demean) ลักษณะที่ไม่สามารถวัดได้นี้จะหายไปจากสมการ และผลการประมาณค่าด้วยแบบจำลองนี้จะไม่เอนเอียง ส่วนในแบบจำลอง Random-effects (REM) หรือแบบจำลอง Error component (ECM) ตัวแปรที่ไม่สามารถวัดได้นี้จะมีลักษณะเฉพาะตัวที่คงที่จะไม่ส่งผลต่อตัวแปรอิสระของ ในทุกช่วงเวลาของ t ทำให้ในแบบจำลอง Random-effects ไม่สามารถควบคุมตัวแปรเหล่านี้ได้โดยตรงในแบบจำลอง แต่อย่างไรก็ตามต้องมีการทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลองที่จะใช้โดยการใช้ Hausman's test เพื่อเปรียบเทียบว่าควรใช้แบบจำลองแบบ fixed-effects หรือ random-effects

แบบจำลองที่ใช้ในการประมาณการการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากต่อรายได้ของครัวเรือนยากจน เขียนได้เป็น

$$inc_{it} = \beta_0 + \beta_1 age + \beta_2 gender + \beta_3 edu + \beta_4 hhsize + \beta_5 deprate + \beta_6 labage + \beta_7 mem$$

แบบจำลองที่ใช้ในการประมาณการการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากต่อรายจ่ายของครัวเรือนยากจน เขียนได้เป็น

$$exp_{it} = \beta_0 + \beta_1 age + \beta_2 gender + \beta_3 edu + \beta_4 hhsize + \beta_5 deprate + \beta_6 labage + \beta_7 mem$$

โดยที่ exp_{it} คือ รายจ่ายรวมของครัวเรือน (บาทต่อเดือน) ในครัวเรือนที่ i เวลาที่ t ซึ่งเป็นรายจ่ายรวมที่เกิดขึ้นจากการอุปโภคและบริโภคด้านต่าง ๆ

จากแบบจำลองข้างต้นสามารถอธิบายความหมายของตัวแปรแต่ละตัวที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ตัวแปรที่ใช้ในแบบจำลองวัดผลกระทบทางเศรษฐกิจของการดำเนินงานองค์กรการเงินฐานราก

ที่	ชื่อตัวแปร	คำอธิบาย	หน่วย
1	age	อายุของหัวหน้าครัวเรือน	ปี
2	gender	ตัวแปรหุ่นเพศของหัวหน้าครัวเรือน gender = 1 ถ้าหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชาย และ gender = 0 หากเป็นเพศหญิง	-
3	edu	ระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือน Edu = 0 หากการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนต่ำกว่าประถมศึกษา Edu = 1 หากการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเท่ากับประถมศึกษา Edu = 2 หากการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนสูงกว่าประถมศึกษา	-
4	hhsize	ขนาดของครัวเรือน นับจากจำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน	คน
5	deprate	อัตราการพึ่งพิงในครัวเรือน คำนวณจากจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อายุต่ำกว่า 15 ปี อายุมากกว่า 60 ปี และผู้พิการหารด้วยจำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน คูณด้วย 100	ร้อยละ
6	labage	จำนวนวัยแรงงานในครัวเรือน นับจากจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อายุระหว่าง 15-60 ปี	คน
7	mem	ตัวแปรหุ่นการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานราก mem = 1 หากมีคนในครอบครัวอย่างน้อย 1 คนเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากองค์กรใดองค์กรหนึ่ง mem = 0 หากไม่มีสมาชิกคนใดในบ้านเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานราก	-
8	inc	รายได้รวมของครัวเรือน	บาท
9	exp	รายจ่ายรวมของครัวเรือน	บาท

การทดสอบ Hausman

การทดสอบ Hausman นี้เป็นการทดสอบความเหมาะสมว่าแบบจำลองควรใช้การประมาณการแบบ FEM หรือ REM โดยวิธีการนี้กำหนดสมมติฐานของการทดสอบเป็น

H0: No different between estimators (ใช้ REM)

H1: there is different between estimators (ไม่ควรใช้ REM)

แนวคิดหลักของการทดสอบคือทดสอบว่า individual effect หรือ u_{it} มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอธิบายหรือไม่ ถ้าหากมีแปลว่าแบบจำลองควรใช้เป็นแบบ FEM แต่ถ้าหากไม่มีความสัมพันธ์กันให้พิจารณาว่าค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากการประมาณทั้งสองแบบจำลองใกล้เคียงกันหรือไม่ ถ้าแตกต่างกันไม่ควรใช้ REM ให้ใช้แบบ FEM สถิติที่ใช้ในการทดสอบ คือ

$$W = (\beta_{RE} - \beta_{FE})' \Sigma^{-1} (\beta_{RE} - \beta_{FE}) - \chi^2(k)$$

ถ้า W มีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่ควรใช้ REM model

ผลการวิจัย

หลังจากการศึกษารวบรวมข้อมูลตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาจากเอกสารและฐานข้อมูลเผยแพร่ ทำการคัดเลือกข้อมูลและตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการศึกษา ปรากฏข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 2 สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในสมการ

ตัวแปร	age	gender	edu	hhssize	deprate	labage	mem
age	1						
gender	.054***	1					
edu	.097***	.068***	1				
hhssize	-.112***	-.091***	-.067***	1			
deprate	.504***	.070***	.051***	-.143***	1		
labage	-.196***	-.171***	-.068***	.589***	-.458***	1	
mem	-.061***	-.038***	-.117***	.184***	-.130***	.265***	1

หมายเหตุ; Pearson correlation *** sig. ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

ข้อมูลตารางที่ 2 แสดงให้เห็นค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม (Pearson correlation) ที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันมากจนก่อให้เกิดปัญหาภาวะร่วมของตัวแปรในตัวแบบเส้นตรง (Multicollinearity) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

ตารางที่ 3 ข้อมูลสรุปตัวแปรที่ใช้ในแบบจำลองระหว่างครัวเรือนยากจนที่เป็นและไม่เป็นสมาชิกองค์กรการเงินฐานราก และรวมทั้งประเทศ

ที่	ชื่อตัวแปร	คำอธิบาย	เป็นสมาชิก (8,796 ครัวเรือน)		ไม่เป็นสมาชิก (17,311 ครัวเรือน)		รวมทั้งประเทศ (26,107 ครัวเรือน)	
			ค่าเฉลี่ย เลขคณิต	S.D.	ค่าเฉลี่ย เลขคณิต	S.D.	ค่าเฉลี่ย เลขคณิต	S.D.
1	age	อายุของหัวหน้าครัวเรือน	57.03	12.40	58.97	15.55	58.32	14.59
2	gender	เพศของหัวหน้าครัวเรือน	เพศชาย ร้อยละ 65.90 (5,794 ครัวเรือน)		เพศชาย ร้อยละ 61.90 (10,716 ครัวเรือน)		เพศชาย ร้อยละ 63.20 (16,510 ครัวเรือน)	
3	edu	ระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือน	ประถมศึกษา ร้อยละ 22.30 (1,964 ครัวเรือน)		ประถมศึกษา ร้อยละ 16.60 (2,870 ครัวเรือน)		ประถมศึกษา ร้อยละ 18.50 (4,834 ครัวเรือน)	
4	hhsize	ขนาดของครัวเรือน	3.98	1.51	3.35	1.61	3.56	1.60
5	deprate	อัตราการพึ่งพิง	48.42	29.08	57.45	33.10	54.41	32.09
6	labage	จำนวนวัยแรงงานในครัวเรือน	2.10	0.99	1.48	1.11	1.69	1.11
7	mem	การเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานราก	-		-		ร้อยละ 33.70 (8,796 ครัวเรือน)	
8	inc	รายได้รวมของครัวเรือน	10,960.49	4,992.06	9,241.87	4,976.26	9,820.91	5,047.29
10	exp	รายจ่ายรวมของครัวเรือน	13,104.17	7,024.92	10,771.47	6,640.37	11,557.40	6,861.41

ส่วนข้อมูลจากตารางที่ 3 พบว่าครัวเรือนยากจนไทยที่ระดับรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือนที่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 20 หรือต่ำกว่า 3,856 บาทต่อคนต่อเดือน มีจำนวนทั้งสิ้น 26,107 ครัวเรือน ประกอบด้วยครัวเรือนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานราก จำนวน 8,796 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 33.70 และไม่เป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานราก จำนวน 17,311 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 66.30 ทั้งนี้องค์กรการเงินฐานรากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกนับรวมทั้งองค์กรในระบบ เช่น เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำตามโครงการธนาคารประชาชนของธนาคารออมสิน องค์กรกึ่งทางการ เช่น กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและองค์กรอื่น ๆ เช่น กลุ่มสัจจะ/กลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น ข้อมูลข้างต้นแสดงว่ายังมีคนจนอีกถึงร้อยละ 66.30 ที่ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินขององค์กรการเงินฐานรากได้ ทั้งที่ควรเป็นกลุ่มบุคคลกลุ่มแรกที่ต้องได้รับการชี้ชวนให้เข้าร่วมเป็นสมาชิก แต่อย่างไรก็ตามพบ

ข้อมูลที่น่าสนใจจากตารางข้างต้นว่าครัวเรือนที่ไม่เป็นสมาชิกองค์กรการเงินฐานรากมีรายได้และรายจ่ายรวมของครัวเรือนต่อเดือนต่ำกว่ากลุ่มที่เป็นสมาชิกองค์กรการเงินฐานราก

ตารางที่ 4 ผลกระทบของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรการเงินฐานรากต่อรายได้และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนยากจน

ตัวแปร	inc (fixed-effects)	inc (random-effects)	exp (fixed-effects)	exp (random-effects)
age	711.54***	601.76***	295.59***	269.38***
age^2	-5.74***	-4.59***	-2.47***	-2.32***
gender	-578.44*	-561.91**	-557.54***	-425.67***
edu	-92.88***	-97.77**	-59.83***	-65.96***
hhsize	3,382.62***	3,584.01***	3,234.55***	3,323.91***
deprate	-74.21***	-93.47***	-58.53***	-69.73***
labage	3,654.96***	3,487.19***	1,393.55***	1,252.15***
mem	-9,269.62***	-11,761.88***	-4,746.35***	-6,679.81***
_cons	-3,922.61***	-567.85 ^{ns}	4,879.80***	6,527.67***
R ²	0.045	0.045	0.149	0.152
F-stat	409.460***	6,229.82***	1,597.18***	23,580.73***
Hausman's test chi-square	111.26***		532.76**	

หมายเหตุ: *** sig. ที่นัยสำคัญ 0.01, ** sig. ที่นัยสำคัญ 0.05, * sig. ที่นัยสำคัญ 0.010, ^{ns}ไม่มีนัยสำคัญ

ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากของครัวเรือนยากจน ซึ่งสะท้อนจากรายได้ของครัวเรือนและค่าใช้จ่ายของครัวเรือน การทดสอบ Hausman chi-square พบว่า สมการทางด้านรายได้ของครัวเรือนและรายจ่ายควรใช้แบบจำลอง Fixed-effects ในการประมาณการ ผลการศึกษาจากสมการ Fixed-effects ทั้งสมการด้านรายได้และสมการด้านรายจ่ายในภาพรวมพบว่า การเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากส่งผลกระทบทางลบต่อรายได้ของครัวเรือนและรายจ่ายของครัวเรือนยากจนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเทียบกับครัวเรือนที่ไม่ได้เป็นสมาชิก

นอกจากนี้ สมการด้านรายได้พบว่าตัวแปรที่ส่งผลกระทบทางบวกต่อรายได้ของครัวเรือนยากจนคืออายุของหัวหน้าครัวเรือน ขนาดของครัวเรือน และจำนวนวัยแรงงานในครัวเรือน ส่วนตัวแปรที่ส่งผลกระทบทางลบต่อรายได้ของครัวเรือนยากจน คือ อายุยกกำลังสอง เพศของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน และอัตราการพึงพิง แปลได้ว่า อายุของหัวหน้าครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้รายได้ของครัวเรือนสูงขึ้นแต่เพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง ขนาดของครัวเรือนและจำนวนวัยแรงงานในครัวเรือนที่สูงขึ้นส่งผลให้รายได้ของ

ครัวเรือนสูงขึ้น ความเป็นเพศหญิงของหัวหน้าครัวเรือนส่งผลให้ระดับรายได้ต่ำกว่าเมื่อเทียบกับเพศชายที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน ส่วนระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนและอัตราการพึ่งพิงที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ระดับรายได้ของครัวเรือนลดลง ซึ่งหากพิจารณาในข้อมูลเชิงลึกพบว่า อัตราการพึ่งพิงของครัวเรือนยากจนที่เลือกศึกษามีเพียงร้อยละ 14.92 หรือ 3,895 ครัวเรือนเท่านั้นที่มีอัตราการพึ่งพิงน้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด แสดงให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตของครัวเรือนยากจนที่มีอัตราการพึ่งพิงค่อนข้างสูง

ส่วนสมการด้านรายจ่ายมีผลการประมาณการค่าสัมประสิทธิ์ในทิศทางเดียวกันกับสมการด้านรายได้ แปลได้ว่า อายุของหัวหน้าครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้รายจ่ายของครัวเรือนสูงขึ้นแต่เพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง ขนาดของครัวเรือนและจำนวนวัยแรงงานในครัวเรือนที่สูงขึ้นส่งผลให้รายจ่ายของครัวเรือนสูงขึ้น ความเป็นเพศหญิงของหัวหน้าครัวเรือนส่งผลให้ระดับรายจ่ายน้อยกว่าเมื่อเทียบกับเพศชายที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน ส่วนระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนและอัตราการพึ่งพิงที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ระดับรายจ่ายของครัวเรือนลดลง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า การเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากในการศึกษาก่อนให้เกิดผลกระทบทางลบต่อรายได้ของครัวเรือนและรายจ่ายของครัวเรือนยากจนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ถึงแม้ว่าการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากจะช่วยส่งเสริมให้สมาชิกเกิดการออมและสามารถกู้ยืมได้เมื่อเกิดเหตุจำเป็นเร่งด่วน แต่ที่ผ่านมาพบว่าครัวเรือนยากจนไทยมักจะได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐในรูปแบบของเงินให้เปล่าผ่านทางนโยบายเอื้อคนจน (pro-poor policy) โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีอัตราการพึ่งพิงสูงมักจะได้รับความช่วยเหลือเหล่านี้สูงขึ้นเป็นเงาตามตัว หากครัวเรือนใดที่ไม่ได้เข้าข่ายข้างต้นจึงมักไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ และเป็นที่มาของการสมัครเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากแทน ส่งผลให้ระดับรายได้กับรายจ่ายระหว่างครัวเรือนยากจนที่เป็นน้อยกว่าที่ไม่เป็นสมาชิกองค์กรการเงินฐานรากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้เป็นไปตามการศึกษาของ Morduch, J. และ Park, A. & Ren, C. ที่กล่าวไว้ว่าเงินกู้ขนาดเล็กจากองค์กรการเงินฐานรากไม่สามารถเพิ่มรายได้เฉลี่ยหรือการบริโภคของครัวเรือนยากจนได้ เพียงแต่ช่วยเพิ่มอำนาจในการตัดสินใจของผู้หญิงได้ดีขึ้น (Morduch, J., 1998); (Park, A. & Ren, C., 2001) หรือผลการศึกษาของ วศิรพล พรหมโคตรวงศ์ และนิรมล อริยาภาภมล ที่พบว่าการกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองถูกนำไปใช้ในการก่อให้เกิดรายได้มากกว่าการกู้ยืมไปเพื่อการบริโภคในระยะสั้น ดังนั้นการกู้ยืมจึงไม่มีผลกระทบต่อความมั่งคั่งของครัวเรือนในช่วงเวลาเดียวกัน (วศิรพล พรหมโคตรวงศ์ และนิรมล อริยาภาภมล, 2561) แต่ต่างจากข้อค้นพบของ Kaboski, J. P. & Townsend, R. M.; Li, X. et al. และ Mazumder, M. S. U. & Lu, W. ที่พบว่า การเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากส่งผลให้รายได้

ของครัวเรือนสูงขึ้นทั้งทางด้านรายได้ การศึกษาของบุตรหลาน การซ่อมแซมที่อยู่อาศัย หรือ การขยายสินทรัพย์ของธุรกิจ (Kaboski, J. P. & Townsend, R. M., 2012); (Li, X. et al., 2011); (Mazumder, M. S. U. & Lu, W., 2015)

นอกจากนี้ยังพบว่าครัวเรือนยากจนในระดับต่ำสุดที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานมีเพียงร้อยละ 33.70 หรืออีกนัยยะหนึ่งคือมีคนจนอีกถึงร้อยละ 66.30 ที่ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินขององค์กรการเงินฐานรากได้ ทั้งที่ควรเป็นกลุ่มบุคคลกลุ่มแรกที่ต้องได้รับการชี้ชวนให้เข้าร่วมเป็นสมาชิก ดังนั้นการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยที่ผ่านมายังไม่ครอบคลุมไปยังกลุ่มคนจนได้ถูกต้องทั้งหมด มีกลุ่มคนจนที่ไม่ได้รับความช่วยเหลืออยู่อีกมาก เป็นไปตามการศึกษาของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่กล่าวว่านโยบายของภาครัฐเมื่อนำลงสู่การปฏิบัติยังไม่ตรงกลุ่มเป้าหมาย และยังคงมีช่องว่างในหมู่คนจนที่อยู่ระดับต่ำสุดที่อาจไม่ได้รับความช่วยเหลือจากโครงการของภาครัฐอย่างที่ควรจะเป็น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรต้องศึกษาช่องทางในการเข้าถึงองค์กรการเงินฐานรากของกลุ่มครัวเรือนยากจนระดับต่ำสุด และส่งเสริมให้ใช้เงินจากองค์กรการเงินฐานรากที่ก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้หรือการใช้จ่ายของครัวเรือนได้ในระดับที่เหมาะสม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาข้างต้นสามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายได้ดังนี้

- 1) เป้าประสงค์ขององค์กรการเงินฐานรากคือเน้นส่งเสริมการออม และสามารถนำเงินออมนี้ใช้ในการปล่อยสินเชื่อให้กับสมาชิกและใช้ในการค้าประกันเงินกู้กับองค์กรได้อีกทางหนึ่ง แต่การเข้าเป็นสมาชิกองค์กรการเงินฐานรากของครัวเรือนยากจนในระดับต่ำสุดไม่ได้ส่งผลให้ระดับรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนยากจนเพิ่มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับกลุ่มที่ไม่ได้เป็นสมาชิก ทั้งนี้อาจเกิดจากการได้รับความช่วยเหลือแบบให้เปล่าของหน่วยงานภาครัฐค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในครัวเรือนที่มีสมาชิกอยู่ในวัยกำลังศึกษา ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ ดังนั้นครัวเรือนยากจนใดที่ไม่เข้าเกณฑ์การได้รับความช่วยเหลือนี้จึงจำเป็นต้องหาแหล่งเงินทุนเอง โดยการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานราก ซึ่งถ้าเป็นการนำเงินสินเชื่อที่ได้รับไปใช้ในทางที่ไม่ได้เป็นการพัฒนาตนเอง ปรับปรุงกิจการ หรือส่งเสริมการศึกษาให้กับบุตรหลาน จะยังส่งผลให้หนี้สินเกิดการพอกพูนและส่งผลกระทบต่อรายได้และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนได้ในที่สุด ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลการดำเนินงานองค์กรการเงินฐานราก เช่น กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมถึงกลุ่มองค์กรเอกชนที่รวมตัวกันจัดตั้งองค์กรการเงินฐานรากควรมุ่งเน้นการช่วยเหลือกันแบบใกล้ชิดจากการเป็นสมาชิกในชุมชนเดียวกัน ไม่กีดกันสมาชิกโดยเฉพาะกลุ่มคนจนระดับล่างสุด ช่วยกันสอดส่องในการใช้เงินกู้ให้ถูกวัตถุประสงค์หรือนำไปใช้การพัฒนาตนเอง การปรับปรุงกิจการ

และการส่งเสริมการศึกษาให้กับบุตรหลาน 2) ครั้วเรือนยากจนในระดับต่ำสุดที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากมีเพียงร้อยละ 33.70 แสดงให้เห็นว่าการดำเนินนโยบายองค์กรการเงินฐานรากยังไม่ครอบคลุมไปยังกลุ่มเป้าหมายหลัก คือ กลุ่มคนยากจนได้อย่างทั่วถึง การดำเนินงานโครงการเหล่านี้มักเป็นการสั่งการจากหน่วยงานกลางกระจายไปตามหน่วยงานภูมิภาค และมอบหมายให้ผู้นำในชุมชนทำการคัดเลือกและดำเนินงานองค์กรภายใต้กฎระเบียบที่กำหนดเป็นเงื่อนไขไว้ (Top-down approach) โดยไม่ได้คำนึงถึงบริบทของชุมชนและความต้องการของชุมชน และความซับซ้อนของการดำเนินงาน ซึ่งมักจะกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มชุมชนเดิม ไม่ได้มีการกระจายไปยังกลุ่มเป้าหมายใหม่หรือกลุ่มเป้าหมายที่ตรงจุด ดังนั้นรัฐบาลควรปรับเปลี่ยนนโยบายการดำเนินงานองค์กรการเงินฐานรากในหลายหน่วยงานมาเป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่ลดความซับซ้อนลง เช่น การเปลี่ยนผ่านองค์กรที่มีความซับซ้อนหรือไม่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาที่สะสมไว้ได้ไปสู่องค์กรใหม่ที่พร้อมเอื้ออำนวยให้รับสมาชิกตรงเป้าหมายมากขึ้น เข้าถึงแหล่งทุนได้ง่ายขึ้น มีมาตรฐานและมีระบบเทคโนโลยีรองรับ หรือกระจายกลุ่มเป้าหมายคนจนไม่ให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อนกันในกลุ่มคนกลุ่มเดิม สำหรับข้อเสนอแนะเชิงวิชาการที่พบจากการศึกษา คือ 1) การบังคับใช้ข้อกฎหมายรวมถึงอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐในการควบคุมดูแลการดำเนินงานองค์กรการเงินฐานรากที่ผ่านมายังคงเป็นเพียงการดำเนินการเพื่อให้เสร็จสิ้นตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยไม่ได้กวดขันและดำเนินการจริงจังกตามระเบียบหรือพระราชบัญญัติขององค์กรการเงินกำหนด ส่งผลให้ที่ผ่านมาไม่ได้มีการบันทึกผลการดำเนินงานที่สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ผลกระทบของการดำเนินงานองค์กรการเงินฐานรากได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาที่ผ่านมาจึงเป็นเพียงการวิเคราะห์เฉพาะบางองค์กรหรือเฉพาะบางพื้นที่ที่มีหน่วยงานได้รับงบประมาณอุดหนุนในการเก็บรวบรวมข้อมูล หากเป็นเช่นนี้เรื่อยไป การวิเคราะห์การดำเนินงานขององค์กรการเงินฐานรากจะก่อให้เกิดผลการประเมินที่มีความแตกต่างกัน เปลี่ยนแปลงไปตามพื้นที่ที่เลือกใช้ในการศึกษา ดังนั้นการเปลี่ยนโครงสร้างการดำเนินงานหรืออำนาจหน้าที่ของภาครัฐในการกำกับติดตามตรวจสอบอย่างเคร่งครัด จะทำให้มองเห็นภาพรวมในการดำเนินงานที่แท้จริง และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างแท้จริง 2) เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูลครั้วเรือนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากและข้อจำกัดของข้อมูลผลการดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์กรการเงินฐานราก ส่งผลให้การศึกษาค่อนข้างจำกัดจากตัวแปรที่รวบรวมได้ ซึ่งหากจะเป็นการเลือกศึกษาเฉพาะกลุ่มหรือบางพื้นที่ มักพบว่าพื้นที่ที่อนุญาตให้นักวิจัยเข้าทำการศึกษามักเป็นพื้นที่ที่มีผลการดำเนินงานองค์กรการเงินฐานรากที่ดี มีความโปร่งใสในการดำเนินงาน ดังนั้นผลการประมาณการที่ได้จากการเลือกพื้นที่ทำการศึกษาจึงมักพบว่าการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากส่งผลกระทบในเชิงบวกต่อฐานะทางเศรษฐกิจของครั้วเรือน แต่ถ้ามองเป็นภาพรวมถึงกองทุนทั่วประเทศอาจก่อให้เกิดมุมมองใหม่ในการประเมินได้ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปคือ การศึกษาในครั้งนี้

ศึกษาเฉพาะครัวเรือนยากจนที่มีระดับรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อเดือนต่ำสุดที่ระดับเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 20 โดยยังไม่ได้นำครัวเรือนที่มีระดับรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อเดือนในระดับที่สูงกว่านี้มาทำการศึกษา ดังนั้นการศึกษารั้งต่อไปอาจทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มของครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อเดือนที่แตกต่างกัน เพื่อให้เห็นสภาพปัญหาเชิงลึกของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการเงินฐานรากมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- พรพจน์ เรืองแสงทองกุล. (2563). จากองค์กรการเงินชุมชนสู่สถาบันการเงินประชาชน. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2565 จาก <http://web.krisdika.go.th/pdfPage.jsp?type=act&actCode=13761>
- วศิรพล พรหมโคตรวงศ์ และนิรมล อริยอาภาภมม. (2561). ผลกระทบของกองทุนหมู่บ้านต่อสวัสดิการของครัวเรือนชนบทในประเทศไทย. วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ, 5(2), 51-66.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ครัวเรือนยากจน และครัวเรือนไม่ยากจนเมื่อวัดด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค จำแนกตามเขตพื้นที่ ปี พ.ศ. 2531 - 2560. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2565 จาก <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/08.aspx>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). สถิติด้านความยากจนและการกระจายรายได้. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2565 จาก <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=social>
- Ali, S. I. et al. (2015). Empirical Assessment of the Impact Of Microfinance On Quality Of Life. Pakistan Business Review, 5(1), 808-828.
- Guo, L. & Jo, H. (2017). Microfinance Interest Rate Puzzle: Price Rationing or Panic Pricing? Asia-Pacific Journal of Financial Studies, 46(2), 185-220.
- Kaboski, J. P. & Townsend, R. M. (2012). The impact of credit on village economies. American Economic Journal: Applied Economics, 4(2), 98-133.
- Li, X. et al. (2011). The welfare impact of microcredit on rural households in China. Journal of Socio-Economics, 40(4), 404-411.
- Littlefield, E. et al. (2003). Is microfinance an effective strategy to reach the millennium development goals? Focus note No. 24. Washington DC: CGAP-Consultative Group to Assist the Poor.

- Mazumder, M. S. U. & Lu, W. (2015). What impact does microfinance have on rural livelihood? A comparison of governmental and non-governmental microfinance programs in Bangladesh. *World development*, 68(3), 336-354.
- Morduch, J. (1998). Does microfinance really help the poor?: New evidence from flagship programs in Bangladesh. In *Research Program in Development Studies*. Woodrow School of Public and International Affairs.
- Park, A. & Ren, C. (2001). Microfinance with Chinese characteristics. *World development*, 29(1), 39-62.
- Remer, L. & Kattilakoski, H. (2021). Microfinance institutions' operational self-sufficiency in sub-Saharan Africa: empirical evidence. *International Journal of Corporate Social Responsibility*, 6(1), 1-12.